

Martine Orange

***Brics* till attack mot dollarns diktatur**

Mediapart, 25 augusti 2023

[22-24/8 2023 höll Brics-länderna ett viktigt toppmöte i Johannesburg. I följande artikel redogörs för vad man kom fram till]

Lula da Silva, Xi Jinping, Cyril Ramaphosa, Narendra Modi och Sergei Lavrov. Foto: Government of South Africa

Alla Kinas mål på *Brics*-ländernas femtonde toppmöte uppfylldes: klubben utökas, de tre största producentländerna bryter kopplingen mellan olja och dollar, alternativa betalningssystem börjar ta form och ger Beijing stärkt skydd mot sanktioner.

Ett ”historiskt” ögonblick, ”en ny start på samarbetet mellan utvecklingsländer”. När toppmötet i Sydafrika mellan *Brics*-länderna (Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika) avslutades den 24 augusti dolde Kinas president Xi Jinping, som gjort sig mödan att vara på plats i Johannesburg, inte sin belåtenhet: alla Beijings mål med mötet var uppfyllda, och mer därtill.

Det första, och viktigast för de kinesiska makthavarna, var att klubben utökats. För första gången sedan 2010, då Sydafrika upptogs i gruppen, växer *Brics* – som snart behöver hitta ett annat namn. Nya länder blir medlemmar från årsskiftet.

Nära 40 länder hade tillkännagett sin kandidatur, sex av dem släpps nu in: Argentina, Egypten, Etiopien och framför allt Saudiarabien, Förenade Arabemiraten och Iran, som Kina lyckades få med efter en aktiv diplomatisk insats, som bl a inneburit att de diplomatiska förbindelserna med Saudiarabien återupptogs i våras.

Att de tre största oljeproducenterna – vid sidan av USA – nu ingår i samma organisation som Ryssland innebär en framgång för dem som drog i trådarna på toppmötet. Råolja är ett avgörande inslag på råvarumarknaderna. Men sedan Bretton Woods-avtalet efter andra världskriget är dollarn grundbulten i det internationella monetära systemet och har tillförsäkrat den

en oomstridd ställning som internationell reservvaluta och gjort USA till centrum för upp-
arbetning av alla monetära överskott.

Den ställningen är på väg att undermineras. Kopplingen mellan olja och dollar tycktes
orubblig men håller nu på att brytas. Som medlemmar av klubben klargör producentländerna
att man hädanefter accepterar att betalning för oljeleveranser sker i annan valuta än dollar.
Dvs i lokala valutor. De senaste veckorna har de första kontrakten redan undertecknats med
Kina och Indien. Och målet är att detta ska fortsätta.

Motdrag mot sanktioner

Deltagarna på toppmötet gör inte längre någon hemlighet av vad det handlar om: att sätta
stopp för ”dollarns diktatur”. I decennier har USA dikterat villkoren för att skydda sina
intressen i utvecklingsländerna. Men sanktioner, bestämmelser som gett USA rätt att utöva
kontrollen av ekonomiska relationer utanför sitt territorium – vilket olika amerikanska
regeringar brukat och missbrukat, framför allt sedan 2001 – för att lösa diplomatiska frågor
och driva igenom sin egen vilja, är nu på väg att vända sig mot sina upphovsmän och på-
skynda att dollarn får minskad betydelse.

”När en fjärdedel av världsekonomin är satt under sanktioner och risken finns att de kan
användas mot vilket land som helst, och när som helst, då hamnar frågan i ett helt annat ljus”,
skriver Christofer Sabatini i *Financial Times*. Alla utvecklingsländer, också de som är lierade
med Väst, känner sig hotade, vill slippa ur detta massiva avskräckningssystem och återfå sin
autonomi.

Alternativa betalningssystem för att undkomma Västs kontroll

Idén om en gemensam valuta, som en del länder en tid umgäts med, övergavs fullständigt
under *Brics*-ländernas toppmöte i Sydafrika. Alltför komplicerad och skulle ta för lång tid att
verkställa. Allt fler länder, till att börja med de som är utsatta för sanktioner (Ryssland, Iran),
eller som riskerar att bli föremål för sanktioner (Kina), har bråttom att hitta sätt att komma
undan.

Brics grundarländer vill snarast utveckla redan existerande metoder: *Brics* utvecklingsbank,
skapad för några år sedan, uppmanas nu att snabbt stärka sin ställning och bistå utvecklings-
länderna. Syftet på sikt är att den ska bli en konkurrent till Världsbanken. Samma gäller
projektet med *reserv currency pool*, ett slags gemensam centralbank för att möjliggöra
transfereringar och konverteringar mellan olika lokala valutor.

Men målet nummer ett är framför allt att snarast upprätta ett alternativt betalningssystem
utanför de amerikanska myndigheternas uppsikt. Genom digitalisering och elektronisk trans-
ferering – digitala valutor används redan i Kina, Indien och Brasilien –, något som hittills
förefallit omöjligt.

Sedan flera år har Kina sjösatt en plattform för handel och compensation, en konkurrens till
det Swift-system, som ända till helt nyligen koncentrerade alla internationella transaktioner.
Sedan sanktionerna mot Ryssland har användningen av det minskat.

”All uppmärksamhet riktas nu mot försök att säkra gemensamma handelsutbyten, våra
gemensamma ekonomiska projekt och investeringar. För att inte vara beroende av det
kontrollsystem USA och dess västliga allierade förfogar över. Oberoende av dollarn, euron,
och även av yen. På grund av att de länderna visat sin förmåga, sin vilja att aktivt missbruka
sin ställning som garant för valutareserver till att uppnå politiska mål”, sade Rysslands
utrikesminister Sergej Lavrov, som på mötet i Johannesburg ersatte Vladimir Putin,
förhindrad att resa på grund av den internationella arresteringsordern.

Till störst glädje för Kina

I all tysthet är en ny vid zon av handelsutbyte på väg att uppstå mitt för våra ögon, utan referenser till dollarn och utom räckhåll för amerikanska sanktioner. Kina ser ut att vara det land som tjänar mest på detta. Kina fruktar ju att i sin tur bli föremål för åtgärder från USA och dess allierade, men utvidgningen av *Brics* öppnar perspektivet att kunna fortsätta att förhandla med en stor del av världen och sakta men säkert etablera yuan som internationell reservvaluta vid sidan av dollar, euro, yen, pund och schweizerfranc.

En position man är på väg att långsamt erövra: i juli betalade Argentina inom ramen för sin räddningsplan av en skuld till Internationella valutafonden på 2,7 miljarder dollar i yuan i stället.

Detta system med internationella betalningar kommer framför allt att göra sanktioner till ett svagare vapen. Alla länder eller personer som USA velat komma åt har gått att fånga in via ekonomiska data som cirkulerat på de internationella plattformar USA haft kontrollen över. I framtiden kommer man inte längre att ha tillgång till en stor del av sådana uppgifter. Hur ska det gå att införa sanktioner, slå till där det gör som mest ont, om Väst delvis kommer att få famla i blindo?

Skriva nya internationella regler

Xi Jinping var under toppmötet i Johannesburg noga med att Kina inte skulle framstå som den nya härska nationen. Tvärtom framställde han sig som bara en i ledet ute efter att skapa ett gemensamt system till gagn för alla.

Efter att ha påmint om att *Brics* efter utvidgningen väger tyngre (36,6 procent) än G7-länderna (32 procent) av världens BNP krävde han att detta styrkeförhållande måste vägas in när en ny multi-polär värld skapas: ”De internationella reglerna måste skrivas gemensamt och inte dikteras av dem med mest muskler eller de kraftigaste stämmorna. Vi måste driva på processen med att utvidga *Brics*”, framhöll den kinesiske ledaren.

Vladimir Putin, som inte ville vara sämre, höll ett långt anförande via videokonferens – i nästan samma stund som Jevgenij Prigozjins flygplan exploderade. Den ryske ledaren framställde sig som vän till de allra fattigaste länderna, framför allt i Afrika, och lovade bli räntefria krediter till behövande länder, till skillnad från vad som är brukligt från Världsbankens håll.

Men löften är något som bara angår den som tror på dem. Och det verkar de 64 länder som var inbjudna till toppmötet göra. De förslag Putin kom med mottogs ofta entusiastiskt. Motsättningar och avvikande uppfattningar kommer med säkerhet att förr eller senare ge sig till känna. Men Väst gör nog klokt i att inte lita alltför mycket på det.

Även om utvecklingsländernas vilja att frigöra sig måste välkomnas tvekar åtskilliga bedömare inte att framhålla att detta sker mot en mycket dyster bakgrund. Förutom Brasilien och Argentina, och i någon mån Sydafrika, representerar alla ledare för medlemmarna av klubben auktoritära stater, eller snarare diktatoriska, som struntar i demokratiska rättigheter och som står för en politik som i högsta grad kan ifrågasättas. Det system de nu vill ersätta det tidigare med riskerar överallt att präglas av detta och gynna slutenhet och skumraskaffärer.

Men att Väst nu hamnat där man hamnat har man bara sig själv att skylla för. I decennier har Väst obekymrat drivit igenom sin linje, sin syn på världen, om det goda mot det onda, och tystat alla protester och legitima krav på samarbete och nya och rättvisa regler. Väst har också förlorat sin attraktionskraft gentemot det alternativ som nu växer fram i och med att klyftan vuxit mellan de ideal och de värderingar man hyllar i ord och det sätt man tillämpat dem på. Nu är fakturan för detta på väg.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

[Vart går Brics](#) (artikelsamling, augusti 2023)

Dale T McKinley: [Internationalism och kriget i Ukraina – hyckleriet i delar av vänstern](#) (juli 2023)

[Sydafrika i valet och kvalet](#) (artikelsamling, juni 2023)